

ПРАВНАТА РЕГУЛАТИВА ВО ШУМАРСТВОТО НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО КОНТЕКСТОТ НА ТРАНЗИЦИЈАТА И НА НОВИОТ ЗАКОН

Блажо ДИМИТРОВ*

АПСТРАКТ

Шумарството како стопанска гранка главно го опфаќа стопанисувањето со шумите, кое е уредено според одредбите од Законот за шумите и другите акти донесени врз негова основа. Законската регулатива во шумарството е неопходно да се прилагоди на новонастанатите општествено-економски промени кај нас, односно да се донесе нов Закон за шумите. Во овој труд, авторот прави осврт врз правната регулатива во шумарството во Република Македонија во минатото и денес, во контекст на транзицијата и новиот Закон за шумите.

Клучни зборови: *правна регулатива, Закон за шумите, транзиција, стопанисување со шумите, шумарството.*

1. ВОВЕДНИ НАПОМЕНИ

Заради многубројните општокорисни функции на шумите и нивните непосредни (директни) користи, како и заради многубројните специфичности на шумското стопанство, општеството, односно државите, преземаат низа мерки за регулирање и остварување на определените цели во шумарството како примарна гранка на народното стопанство. Збирот на таквите мерки претставува правна регулатива или стопанска политика во шумарството.

Како што е познато, првите зачетоци на шумарската политика во некои држави се јавуваат уште во времето на феудализмот, односно во средниот век. Тие се состоеле од одредени забрани и ограничувања за користењето на шумите. Во наредниот период, во времето на појавата на современите буржоаски држави, шумарската политика, покрај забраните и ограничувањата за користењето на шумите, ги опфаќа и мерките за обнова

на шумите, т.е. за пошумување на исечените шуми и потрајно шумско стопанство, врз основа на долгорочни планови за стопанисување. Од тоа произлегуваат и модерните закони за шумите. Сите тие мерки биле нужност заради општото сознание за штетите што настанувале со претерано користење на шумите, како и заради сè поголемата побарувачка за дрво која нагло се зголемувала со развојот на производните сили и демографскиот пораст на населението.

Историски гледано, правната регулатива во шумарството на подрачјето на Република Македонија е од поново време. Имено, првиот закон за шумите кај нас е од периодот по Втората светска војна. Пред овој период, зависно од државите под чие владеење била Македонија, се применувале и соодветни законски прописи. Така, на пример, по Првата светска војна, во новоформираната држава на Кралство на СХС, односно Југославија, во чиј состав влегол и еден дел од Македонија (денешна Република Македонија), во 1929 год. бил донесен закон за шумите. Овој закон, со извесни измени и дополнувања важел сè до Втората светска војна. За време на војната, се разбира, на сила биле законите на државите окупатори.

* Д-р Блажо Димитров, редовен професор на Шумарскиот факултет во Скопје, бул. Александар Македонски б.б., 91000 Скопје, Република Македонија.

По ослободувањето бил донесен Општ закон за шумите. Во 1961, односно во 1965 година бил донесен основен закон за шумите. Ваквите закони биле од сојузен карактер и истите се однесувале за сите републики и покраини во тогашната СФРЈ. Секако, се разбира, покрај законите за шуми, работењето во шумарството било правно регулирано и со други сојузни закони, за работи и за делови кои се однесувале и за стопанисувањето со шумите.

Со Уставот на поранешна СФРЈ од 1974 година, покрај другото, се дава можност републиките и покраините со свои законски прописи да ги регулираат прашањата во однос на стопанисувањето со шумите.

Врз таа основа, односно врз основа на новиот Устав на СРМ, кој е донесен во 1974 година, истата година е донесен Закон за шумите кој се однесува за нашата Република. Законот за шуми од 1974 година, со одредени измени и дополнувања, е на сила и денес. Врз основа, пак, на Законот за шумите, се донесени бројни неопходни подзаконски акти, односно уредби, правилници и сл.

2. УСТАВНА ПОДЛОГА И ОПРЕДЕЛБИ

Законот за шумите се темели на уставните определби за шумите и шумските земјишта како природно богатство и добро од општ интерес. Имено, во Уставот на СРМ од 1974 год. („Сл. весник на СРМ“, бр. 7/74), во врска со природните богатства, покрај другото, стои: „Земјиштето, шумите, шумското земјиште ... како добра од општ интерес, уживаат посебна заштита и се користат под услови и на начин што се пропишани со закон“ (член 104), односно: „Секое земјиште, пасиште, шума ... и другите природни богатства мораат да се користат согласно со општите услови предвидени со закон, со кои се обезбедува нивно рационално искористување, и со другите општи услови,“ (член 105).

Како што се гледа, досегашниот уставен систем им посветуваше значајно внимание на шумите од аспект на нивното рационално користење и управување, заштитата и унапредувањето. Шумите имаа статус на природно богатство и добро од општ интерес. Тие уживаа посебна заштита. Притоа, без значење беше околноста во каков сопственичко-правен режим се наоѓаат тие. Секој субјект, како и секој корисник на шумите, беше должен да се придржува на општите услови предвидени со закон, со кои се обез-

бедуваше наменско и рационално стопанисување со шумите. Во таа смисла, шумите имаа статус на јавни добра кои пред сè ги задоволуваа јавните (општи) потреби и интереси од заеднички карактер, кои се над личните и индивидуални интереси. Ваквата уставна одредба е неопходно и понатаму да претставува трајна определба, универзален принцип, независно од општествено-политичкото уредување и од стопанскиот систем на Републиката.

Во новиот Устав на Република Македонија, донесен во 1991 година („Сл. весник на РМ“ бр. 52/91), не се набројуваат одделно природните богатства при уставно-правниот режим, но несомнено се прецизира дека тие се добра од општ интерес и дека уживаат посебна заштита. Така, во членот 56 од Уставот стои: „Сите природни богатства на Републиката, растителниот и животинскиот свет, добрата во општа употреба, како и предметите и објектите од особено културно и историско значење, определени со закон, се добра од општ интерес за Републиката и уживаат посебна заштита“. Исто така, во ставот 3 од членот 56, стои: „Со закон се утврдуваат начинот и условите под кои определени добра од општ интерес за Републиката можат да се отстапат на користење“.

Од цитираните уставни одредби се гледа дека не се набројуваат одделните природни богатства (земјиште, шуми, води и сл.), меѓутоа, евидентно е дека сите природни добра се од општ интерес за Републиката и уживаат посебна уставно-правна заштита.

Исто така, новиот Устав на Републиката посебно внимание посветува на прашањето за еколошката заштита на природата и на животната средина, што е во тесна и непосредна врска со природните богатства и со нивната заштита.

Заради начелниот, но темелен карактер на овие уставни определби, во идната законска регулатива, односно во Законот за шумите, прашањето на правниот режим на шумите и нивното стопанисување мора да биде уредено комплексно, и тоа во духот на поранешните уставни принципи кои, се разбира, не се во спротивност со цитираните уставни одредби во новиот Устав на РМ.

3. ОСВРТ КОН ПОСТОЈНИОТ ЗАКОН ЗА ШУМИТЕ

Како што е истакнато, сегашниот Закон за шумите е донесен во 1974 година („Сл.

весник на СРМ“ бр. 20/74). Овој закон, со одредени измени и дополнувања, е на сила и денес. Измени и дополнувања се направени во 1986, 1988, 1990, 1991 и во 1992 година („Сл. весник на СРМ“ бр. 15/86, 51/88, 20/90 и „Сл. весник на РМ“ бр. 37/91 и 83/92).

Извршените измени и дополнувања на Законот за шумите во 1986 година се однесуваат на нормативно-стручниот дел. Измените и дополнувањата од 1988 и 1990 година се однесуваат на износите на паричните казни, додека пак измените и дополнувањата од 1991 и 1992 година всушност претставуваат термиолошко усогласување на овој закон со Законот за органите на управата, како и со новата позиција на општината во новиот политички систем.

Меѓутоа, во Законот за шумите сè уште се задржани поголем дел од принципите, институциите, категориите и инструментите на реформиранiot општествено-економски систем, кој беше оквалификуван како период на т.н. „договорна економија“. Имено, во Законот за шумите, општествено-економските односи се утврдени во согласност со поранешниот систем на здружениот труд, кој, како што е познато, наметна специфични односи во стопанството (општествени договори, самоуправни спогодби, самоуправни заедници), како и специфичен шематски пристап на организирање на стопанските субјекти (ОЗТ, ООЗТ, РО, СОЗТ). Затоа е неопходно потребно колку е можно поитно усогласување на овие одредби од Законот во духот на реформските определби и според новите нормативно-правни решенија на сегашниот политички и стопански систем.

И покрај погоре изнесената неусогласеност, сегашниот Закон главно ги одразува уставните определби за посебниот правен режим на шумите, како и определбата за нивната заштита, кои како принципи мора да имаат универзално значење - независно од дадениот политички и стопански систем. Имено, во постојниот Закон шумите и шумските земјишта се прогласени за добра од општ интерес на кои им се определува посебна заштита. Нивното одржување, обновување и користење, т.е. стопанисување, мора да се врши на начин што ќе ја зачува нивната вредност и ќе обезбеди трајност и постојано зголемување на прирастот и приносот, како и да се зачуваат и подобруваат нивните општокорисни функции. Поради тоа и дејноста *стопанисување со шумите* е прогласена за дејност од посебен општествен

интерес. Секако, и во новиот законски проект нема никакви уставни пречки ваквите определби да не се вградат.

Во општите одредби на постојниот Закон за шумите исто така се дефинираат поимите „шума“ и „шумско замјиште“, поделбата на шумите според нивната намена (стопански шуми, заштитни шуми и шуми со посебна намена), потоа се предвидува дека со шумите во општествена сопственост стопанисуваат ОЗТ, а со шумите на кои постои право на сопственост - нивните сопственици, под надзор на општината, односно на ресорното министерство.

Во постојниот закон, посебно поглавје, односно посебен дел е посветен на шумско-стопанското подрачје (поим, како се формира и сл.), како и на тоа дека со шумите во општествена сопственост, што се опфатени во едно шумскостопанско подрачје, стопанисува една организација. Секако во новиот Закон за шумите, на прашањето на шумскостопанските подрачја треба да му се посвети посебно внимание.

Стопанисувањето со шумите во постојниот закон опфаќа најголем дел од законските решенија. Имено, во овој дел, покрај дефинирањето на стопанисувањето со шумите, шумскостопанските основи, односно програмите за долгорочно стопанисување, големо внимание им е посветено на обврските за одржување, обновување, унапредување и користење на шумите. Значаен дел е посветен на заштитата на шумите, како и на шумите со посебна намена.

Во постојниот закон посебен дел им е посветен на средствата за регенерација на шумите, пошумувањето на голините, катастарот на шумите, утврдувањето на границите на шумите во општествена сопственост, на арондација и комасација. Исто така, посебно е опфатено и прашањето за учество на претставниците на општествената заедница во управувањето.

Во постојниот Закон за шумите, исто така, е предвидено дека надзорот над спроведувањето на неговите одредби го вршат органите надлежни за работите на шумарската инспекција. Посебен дел им е посветен на казнените мерки, како и на преодните и завршни одредби.

Постојниот Закон за шумите содржи XIII поглавја, со вкупно 128 члена (без измените и дополнувањата), што, во споредба со ваквите закони во некои од западните земји на Европа, може да се оцени како доста обемен.

4. ОСВРТ КОН НОВИОТ ПРЕДЛОГ (НАЦРТ) ЗАКОН

Во таканаречениот период на транзиција, односно период на премин од еден во друг општествено-политички систем, кај нас неопходно се наметна потребата врз основа на темелните уставни определби да се донесе и нов Закон за шумите и другите подзаконски акти, со што ќе се регулира правното работење во шумарството, односно стопанисувањето со шумите и шумскиот простор (земјиште) како природно богатство и добро од општ интерес за Републиката. За таа цел, уште поранешниот Републички комитет за земјоделство, шумарство и водостопанство, а подоцна Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство, во соработка и консултации со струката и науката, во периодот 1990-1994 година на неколку наврати подготви соодветни материјали во форма на работни верзии и нацрти за донесување на нов Закон за шумите. Така, во 1990 година е подготвен Предлог за донесување Закон за шумите (Скопје, април 1990), потоа Нацрт на Закон за шумите - работен текст (Скопје, март 1991), Нацрт на Закон за шумите - нова верзија (Скопје, април 1992), Нацрт на Закон за шумите (Скопје, јуни 1993) и последниот Нацрт на Закон за шумите (Скопје, февруари 1994).

Со оглед на ограничениот простор, на ова место е направен краток осврт на проектните решенија на последниот Нацрт на Закон за шумите (1994), и тоа во форма на компарација на неговите најважни решенија со тие во постојниот Закон за шумите, како и некои од нашите согледувања.

Врз основа на направената компарација и согледувања во однос на новите законски решенија, би можело да се каже следното:

1) Во новиот Нацрт на Закон за шумите е изоставена определбата дека шумите и шумските земјишта се добро од општ интерес и дека уживаат посебна заштита, определена со закон. Мислиме дека оваа одредба треба да се задржи како трајна определба и универзален принцип, независно од општествено-политичкиот систем на Републиката;

2) Определбите дека стопанисувањето со шумите е дејност од јавен интерес треба да се дополни и со определбата дека оваа дејност е од посебен општествен интерес;

3) Во Нацрт законот, воопшто, е изоставено прашањето за формирањето на шумскостопански подрачја. Во врска со ова треба

да се обмисли и да се консултира струката и науката;

4) Се внесува одредба дека постојните шуми од општествена сопственост преминуваат во шуми во државна сопственост. Треба да се консултира Уставот и науката, односно ваквата одредба да се усогласи со уставните определби и со другите законски акти (Закон за трансформација, Закон за денационализација и сл.);

5) Со шумите во општествена (државна) сопственост се предвидува да стопанисува јавно претпријатие, а, со исклучок на шумите со посебна намена, може да стопанисуваат и други правни лица... Нашето мислење е: без разлика на сопственоста на шумата (државна, јавна, приватна) и без разлика на намената на шумата (стопанска, со посебна намена), стопанисувањето да биде доверено на специјализирани, стручно оспособени и компетентни стопански субјекти, односно претпријатија. Дали ќе биде едно претпријатие или повеќе, дали ќе биде јавно или со друга форма на организација, тоа ќе зависи од другите законски решенија (Закон за трговски друштва, Закон за јавни претпријатија и сл.);

6) Новиот Закон за шумите да се усклади со другите законски акти, како што се Законот за концесии, Законот за трансформација на општествениот капитал, Законот за денационализација и сл., а особено, со оглед на тоа што во Нацрт-законот за шумите се предвидува користењето на годишниот сечив егат, да може да се отстапува на „други“ правни лица;

7) Во Нацрт-законот за шумите е направена диференцијација на репродукцијата на: проста и проширена репродукција на шумите. Притоа, со оглед на неповолната состојба на шумите кај нас (слаб шумски фонд), државата, односно општествената заедница треба да учествува во финансирањето на простата репродукција на шумите. Предвидениот начин на обезбедување средства за проширена репродукција на шумите (0,5% од доходот на стопанските субјекти) не е правилно и сигурно решение. Така, покрај другото, е и затоа што доходот, како економска категорија, во новите услови на стопанисување добива сосем друг третман и значење. Наше мислење е: наместо „доход“ да стои „приход“, со тоа што процентот ќе се определи врз основа на посебни анализи и пресметки. Исто така, обврзници, кои би издвојувале вакви средства, би биле граѓа-

ните и стопанските субјекти кои ги користат шумите, потоа, субјектите кои со својата дејност ги користат општокорисните функции на шумите или кои вршат загадување и уништување;

8) Со оглед на сегашната неповолна состојба на шумите при стопанисувањето со нив, главниот акцент и во Законот и во целата законска регулатива треба да биде насочен кон остварување на следниве цели:

- а) Максимални мерки за превентивна заштита и чување на шумите, без разлика на сопственоста и намената;
- б) Рационално користење на шумите (директни користи и општокорисни функции);
- в) Мелиорација и реконструкција на ниско-стеблените, слабопродуктивните и деградирани шуми и шикари;
- г) Стопанисувањето со шумите да остане единствена организациона и технолошко-производна целина;
- д) Долгорочните цели при стопанисувањето со шумите да се определуваат со долгорочни програми (10-20 години), шумскостопански основи (за период од 10 години) и други среднорочни и краткорочни, односно годишни плански документи. Во сите овие планови и програми децидно да се определат не само целите и неопходните мерки за остварување на тие цели, туку и потребните финансиски средства и изворите на тие средства;

ѓ) Стопанисувањето со шумите да биде единствено, како во поглед на правата, така и во поглед на обврските, без оглед на сопственоста, притоа водејќи сметка да се обезбеди рамномерност по време и простор на целата територија на Републиката.

На крајот, треба да истакнеме дека при донесувањето на новиот Закон за шумите, а исто така и на сите подзаконски акти и прописи што се однесуваат на односот кон шумата и шумскиот простор, неопходно потребно е својот збор да си го каже струката и науката, затоа што, покрај другото, шумарството односно стопанисувањето со шумите е дејност не само од посебен општествен интерес, туку и со голем број специфичности, па какви било импровизации воопшто и во законската регулатива можат да доведат до далекусежни и несакани последици.

5. ЛИТЕРАТУРА

1. *Закон за шумите*, „Службен весник на СРМ“, бр. 20/74, 15/86, 51/88; 20/90 и „Службен весник на РМ“ бр. 37/91 и 83/92.
2. *Нацрт закон за шумите*, Скопје, јуни 1993 и февруари 1994.
3. *Устав на СРМ*, „Службен весник на СРМ“, бр. 7/74.
4. *Устав на Република Македонија*, „Службен весник на РМ“, бр. 52/91.

Blažo DIMITROV

LEGAL REGULATIONS IN FORESTRY UNDER THE CONTEXT OF THE TRANSITION, AND THE NEW LAW IN THE REPUBLIC OF MACEDONIAN

(SUMMARY)

Forestry as a branch of the economy includes forest management, which is created according to the forests ace, and other enactment's made according to the stated low.

The legal regulations in forestry are an essential part of adjusting in the new social-economic changes in this area, actually a new forestry ace is in great need.

In this research paper the author gives a brief review about the low regulations in the forests of the Republic of Macedonian in the past, today and in the context of the transition and the new forestry ace.

Key words: *legal regulation, forestry ace, transition, forest economics, forestry*

ШУМСКОСТОПАНСКИТЕ ПОДРАЧЈА И РЕПРОДУКЦИЈАТА ВО ШУМАРСТВОТО ВО КОНТЕКСТОТ НА НОВИОТ ЗАКОН ЗА ШУМИТЕ

Б. Димитров*

АПСТРАКТ

Стопанисувањето со шумите се темели врз одредбите во Законот за шумите, коишто се практично преточени во донесувањето на посебни планови (основи) за долгорочно стопанисување со шумите. Плановите, односно основите за стопанисување се однесуваат на одделни делови од шумите, таканаречени шумско сџојански единици (ШСЕ).

Со оглед на специфичните и хетерогените услови за стопанисување, авторот предлага стопанисувањето да се издвои на одделни шумскостопански подрачја (ШСП), кои би опфаќале неколку шумскостопански единици со приближно еднакви природни, економски и други услови. Шумскостопанските подрачја и нивното формирање, впрочем, е регулирано со постојниот Закон за шумите, но, без конкретни причини и образложенија ваквата определба во новиот предлог на Закон е изоставена.

Авторот укажува на потребата дека шумскостопанските подрачја треба да останат како законско решение во новата законска регулатива во шумарството на Република Македонија.

Клучни зборови: *шумско сџојанска единица, шумско сџојанско подрачје, репродукција, услови за сџојанисување.*

Законот за шумите од 1974 година („Службен весник на СРМ“, бр. 20/74), кој со соодветни измени и дополнувања е на важност и денес, од 16 до 19 член го регулира прашањето за шумскостопанските подрачја. Така, во членот 16, став 1, стои: „Шумскостопанското подрачје се формира според природните, економските и други услови што укажуваат на единството и целината на подрачјето“, а во ставот 3 од истиот член стои: „Со шумите во општествена сопственост, што се опфатени во едно шумскостопанско подрачје, стопанисува една организација“. И во законите за шумите на другите републики од поранешна СФРЈ шумскостопанските подрачја имаа посебен третман. Меѓутоа, кај нас, прашањето на шумскостопанските подрачја само декларативно т.е. начелно е утврдено со Законот, бидејќи до денес не е донесен каков било подзаконски акт, со кој конкретно и практично

ќе се утврди бројот, површината (просторот), името и границите на шумскостопанските подрачја, како што беше уредено во другите републики од поранешна СФРЈ.

Кај нас, во практиката, со мали исклучоци, шумите на подрачјето на една општина како административно-територијална единица, формално претставуваат едно шумскостопанско подрачје. Така, ако се иземе Скопје, како Заедница на петте општини (Гази Баба, Карпош, Кисела Вода, Центар и Чаир), односно општината Берово, каде што со шумите стопанисуваат две шумски стопанства („Малешево“ - Берово и „Равна Река“ - Пехчево), односно општината Пробиштип, со чии шуми стопанисува шумското стопанство „Осогово“ - Кочани, со шумите од сите други општини стопанисува едно шумско стопанство, т.е. шумскостопанско претпријатие.

Со оглед на тоа што состојбата на шумите (шумовитоста, квалитетот и продуктивната способност) и условите за стопанисување (отвореноста со шумски сообраќајници, природните односно климатските, релјефните и други услови, како и опременос-

* Д-р Блажо Димитров, редовен професор на Шумарскиот факултет во Скопје, бул. Александар Македонски бб, 91000 Скопје, Република Македонија.

та, т.е. механизираноста и сл.) се доста хетерогени, неопходно е прашањето на шумскостопанските подрачја посебно да се уреди во новиот Закон за шумите.

Имено, покрај одредбите во сегашниот Закон (од член 16 до 19), да се дополни со тоа дека со шумите во едно шумскостопанско подрачје, без разлика на сопственоста (општествени, државни или приватни), односно без разлика на намената на шумите (заштитни, стопански, со посебна намена), стопанисува еден стопански субјект, т.е. едно шумскостопанско претпријатие. Стопанскиот субјект, т.е. шумскостопанското претпријатие за стопанисување со шумите ќе биде определено од страна на државата. Истовремено, со Законот за шумите или со подзаконски акт треба децидно да биде определен бројот, границите и големината, т.е. површината на шумскостопанските подрачја во Република Македонија.

Имајќи ги предвид многубројните специфичности на шумското стопанство, односно стопанисувањето со шумите (долг биолошки процес, непрекинато и трајно стопанисување, многубројните директни т.е. материјални користи на шумите, како и нивните многубројни општокорисни функции и сл.), неопходно потребно, на ниво на Републиката, е да се донесе „Долгорочна програма за стопанисување со шумите“, во која ќе се дефинира глобалната и основна стратегија на развојот, а посебно заштитата и унапредувањето на шумскиот фонд, со сите неопходни мерки, но и со потребните средства и извори на средства, се разбира структурирани по простор и време.

Освен донесувањето на шумскостопански основи за стопанисување со шумите во границите на одделните шумскостопански единици (просторни делови од шуми и шумски замјшга со површина од 1000 до 5000 ha), неопходно е да се предвиди донесувањето на т.н. општи шумскостопански основи, односно основи за стопанисување со шумите и шумските земјшга во границите на едно шумскостопанско подрачје (површина од 10000 до 50000 ha).

Со оглед на тоа што шумскостопанските основи (за една шумскостопанска единица), општите основи (за едно шумскостопанско подрачје), како и долгорочната програма за стопанисување со шумите на ниво на Републиката се долгорочни основи-програми за стопанисување (основите за 10 години, а програмата и за период подолг од 10 години), а

со цел да се елиминираат одредени, т.е. евентуални инфлаторни појави и движења, е неопходно предвидените цели насоки и мерки да се преточат во краткорочни односно годишни програми или производно-финансиски планови за стопанисување со шумите, односно за работа на шумскостопанските субјекти - претпријатија.

Билансирањето, односно, утврдувањето на можните приходи и на неопходните расходи за стопанисувањето со шумите ќе се определуваат во самите долгорочни основи и програми за стопанисување со шумите и тоа почнувајќи од ниво на една шумскостопанска единица, потоа за едно шумскостопанско подрачје и за целата Република. Сепак, билансирањето на ниво на едно шумскостопанско подрачје, т.е. на едно шумскостопанско претпријатие ќе биде со евентуално прелевање на средствата (приходите и расходите) од една во друга шумскостопанска единица, како што е, всушност, и сега во практиката. Евентуалните позитивни разлики од едно шумскостопанско подрачје ќе се внесуваат во посебен Фонд на ниво на Републиката, а евентуалните недостатоци (негативни разлики) на средствата ќе се надолголнуваат од истиот Фонд.

Од претходното произлегува дека сегашниот начин на определување на т.н. „средства за регенерација на шумите“ ќе се вклопи во вкупниот биланс и неговата структура на ниво на шумскостопанска единица, односно на ниво на шумскостопанско подрачје и на ниво на Републиката.

Меѓутоа, со оглед на неповолната состојба на шумскиот фонд (ниско ниво на шумовитост, мала дрвна маса по хектар, мал годишен прираст по хектар и сл.) може реално да се очекува, при релативно еднакви услови за стопанисување, дека потребните средства за стопанисување со шумите т.е. за вкупната **репродукција** (користење на шумите, заштита, чување, одржување, обнова, нега и сл.) не ќе може да се задоволи од евентуалните приходи од користењето на шумите, па, во таа насока, е неопходно потребно да се обезбедат дополнителни средства, односно средства од други извори.

Претходната состојба посебно ќе биде изразена за т.н. нестопански или неекономски шуми, односно за шумите чијашто основна намена е заштита на земјшштето од ерозија, порои и поплави или за други посебни намени, потоа за сите шуми со слаб квалитет, потоа за млади шуми, односно за

шуми што не ја достигнале својата сечна зрелост за користење, престарени шуми, неотворени или недоволно отворени со сообраќајници и сл., каде што евентуалните економски ефекти ни оддалеку не ќе можат да ги покријат неопходните расходи. За таа цел е неопходно да се предвиди законска регулатива за обезбедување на неопходните дополнителни средства за шумарството, односно за стопанисувањето со шумите. Тие средства би се внесувале во евентуален Републички фонд за шумарство или на сметката на евентуално новоформирана Републичка управа (Дирекција) за шумите. Обврзници кои би издвојувале средства, односно даноци или придонеси за шумарството, би биле:

- државата од својот буџет;
- граѓаните и други стопански субјекти кои ги користат шумите, односно корисниците на дрвото и другите шумски производи (во вид на шумска такса);
- корисниците на општокорисните функции на шумите (водостопанството, електро-стопанството, земјоделството, туризмот, угостителството и др.);
- сите оние поединци и стопански субјекти кои со својата дејност вршат загадување, нарушување или уништување на шумите, односно на природата и животната средина.

Притоа, предвидениот начин на обезбедување на средствата за „проширена репродукција“ на шумите во некои од досегашните предлог закони или нацрти (0.5% од доходот на стопанските субјекти), сметаме дека не е правилно решение. Така, покрај другото, е и затоа што доходот, како економска категорија, во новите услови на стопанисување добива сосема друг третман и значење. Затоа, поправилно решение е наместо „доход“ да се земе за основа „приходот“, а самиот процент да се определи врз основа на посебни анализи и пресметки, зависно од потребите на средствата, од една, и можностите на субјектите - од друга страна.

Во поглед на стопанисувањето со шумите во приватна сопственост, во Законот да се вгради дека со сите шуми, без разлика на сопственоста, стопанисуваат специјализирани стопански субјекти, односно шумскостопански претпријатија, кои се стручно оспособени и кадровски екипирани, како и технички опремени, стопански субјекти, според Законот за шумите, овластени од страна на надлежните државни органи, да стопанисуваат со шуми. Значи, тоа важи за сите шу-

ми, без разлика дали тие се државни или приватни и без разлика на нивната намена, односно дали шумите се стопански, заштитни или пак се со друга посебна намена. Со ваквото решение се создава реална можност да се отстранат сите неправилности кои сега се јавуваат во поглед на одредени узурпации - секој во име на „својата шума“ да прави како што нему најдобро му одговара и, во најголем број случаи, за сметка на „општествените“ шуми. Со Уставот и Законот секому му е загарантирана сопственоста, но само до онаа мерка и граница до која не се загрозуваат заедничките интереси, а особено во поглед на општокорисните функции на шумите. Всушност, во некои западно-европски земји е познат и инструментот на „развластување“, односно ограничување на правото на сопственост на секој кој со таа сопственост не стопанисува како што е пропишано со закон или пак ако со неправилно и лошо „стопанисување“ ги загрозува општите интереси и интересите на другите.

Што се однесува до прашањето за **концесија** на шуми, според наше мислење, во наши услови, со оглед на состојбата на шумите, концесијата, во вистинската смисла на зборот, не одговара. Всушност, концесијата на шуми во Европа не само што не е практика, туку е напуштена уште пред Втората светска војна. Концесијата сè уште е присутна во некои земји од Западна Екваторијална Африка и Јужна Америка. За наши услови најсоодветно решение е стопанските субјекти, односно шумскостопанските претпријатија, поединечно или преку една посебна републичка управа за шумарство, во име на државата да се задолжат да стопанисуваат со шумите. Се разбира, стопанисувањето мора да биде според законските прописи и предвидувањата со долгорочни програми и планови, односно со шумскостопанските основи, како и со краткорочните, односно со годишните планови за стопанисување со шумите.

Од досега изнесеното, може да се извлечат неколку важни заклучоци, кои би требало во вид на соодветни одредби да се преточат во новиот Закон за шумите, и тоа:

- дефинирање и определување на шумскостопански подрачја;
- донесување долгорочна програма за стопанисување со шумите на државно ниво;
- донесување на **општи** шумскостопански основи за стопанисување со шумите во едно шумскостопанско подрачје;

- донесување на **посебни** шумскостопански основи за стопанисување со шумите во една шумскостопанска единица,
- донесување на краткорочни, односно годишни програми или планови за стопанисување со шумите на ниво на шумскостопанска единица, шумскостопанско подрачје и на ниво на Републиката,
- со шумите, без разлика на сопственоста (државни, приватни, јавни) и без разлика на намената (стопански, заштитни или со посебна намена), стопанисуваат исклучиво специјализирани односно стручно оспособени и кадровски екипирани стопански субјекти, т.е. шумскостопански претпријатија;
- за координација, односно за управување со шумите на целата територија на Републиката се формира Републичка Управа за шумарство;
- стопанисувањето со шумите е единствено и неделива целина и се организира и обезбедува во рамките на одделните шумскостопански претпријатија,
- концесијата на шумите, во класична смисла, за наши услови не е исправно решение. Шумскостопанските субјекти во рамките на своите права и обврски, определени со Законот и со други подзаконски акти, ќе решаваат како и на кој начин ќе ги реализираат предвидените работи и задачи при стопанисувањето со шумите,
- **билансирањето**, односно определувањето на потребните средства и извори на средства, како и на приходите и расходите за **проста** и за **проширена репродукција**, ќе се прави во самите шумскостопански основи,

односно програми за стопанисување со шумите. Дополнителни средства, како за простата, така и за проширената репродукција ќе се обезбедуваат од страна на државата (буџетот) и преку посебни придонеси како процент од приходите на граѓаните и стопанските субјекти кои ги користат шумите и нивните општокорисни функции или со својата дејност директно или индиректно прават штети, вршат загадување или уништување на шумите и шумските земјишта, односно загадување и нарушување на природата и животната средина.

Се надеваме дека погоре изнесените предлози, размислувања и сугестии ќе го привлечат вниманието на подготвувачите на Законот за шумите и корисно ќе послужат при обликувањето на истиот, што за нас ќе претставува посебно задоволство.

ЛИТЕРАТУРА

1. *Закон за шумите*, „Службен весник на СРМ“, бр. 20/74, 15/86, 51/88, 20/90; „Службен весник на РМ“, бр. 37/91 и 83/92.
2. *Предлог за донесување Закон за шумите*, Скопје, април 1990.
3. *Нацрт на Закон за шумите - работен текс*, Скопје, март 1991.
4. *Нацрт на Закон за шумите - нова верзија*, Скопје, април 1992.
5. *Нацрт на Закон за шумите*, Скопје, јуни 1993 и февруари 1994.
6. *Устав на СРМ*, „Службен весник на СРМ“, бр. 7/74, Скопје 1974.
7. *Устав на Република Македонија*, „Службен весник на РМ“, бр. 52/91.

Blažo DIMITROV

FOREST ECONOMIC AREAS IN THE REPRODUCTION OF THE FORESTS IN THE CONTEXT OF THE NEW FORESTRY ACE

(RESUME)

Forest management is based on the regulations of the forestry ace, which regulations are drawn from certain plans for longterms forest economics. The plans which are the basis of the forest management are for the so called forest management units.

According to the specific and heterogeneous circumstance for forest economy, the author likes to point out on some forest economy regions which will include certain forest management units, with approximately equal natural economic and other conditions. The forest economic regions are actually regulated with the existing forestry ace. The author also mentions the need for the forest economic regions to stay, as a legal decision in the new legal regulations in the Republic of Macedonia.

Key words: forestry-economic branch, forest-economic areas reproduction.